

ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ У СПРАВАХ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ РЕЖИМУ ОКРЕМОГО ПРОЖИВАННЯ ПОДРУЖЖЯ

Пасайлюк І.В.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Навчально-наукового інституту права
та правоохоронної діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-0986-9998*

Пасайлюк І.В. Докази та доказування у справах про встановлення режиму окремого проживання подружжя.

Стаття присвячена дослідженню сутності доказування та доказів в справах про встановлення режиму окремого проживання подружжя в цивільному судочинстві України.

Методологічною основою дослідження є компаративістський, діалектичний, системно-структурний, нормативно-логічний методи пізнання, що дозволили проаналізувати норми законодавства, практичні аспекти їх застосування та запропонувати шляхи вирішення визначених проблем, що стосуються особливостей процесу доказування у справах про встановлення режиму окремого проживання подружжя.

Встановлено, що інститут окремого проживання подружжя є самостійним правовим інститутом, оскільки його правова природа є відмінною від правової природи інституту розірвання шлюбу. Рішення про розірвання шлюбу суд приймає, якщо його подальше збереження є неможливим, суперечить інтересам одного з подружжя чи їхніх дітей, у той час як підставою для встановлення режиму окремого проживання подружжя є неможливість чи небажання дружини і (або) чоловіка проживати спільно.

Необхідність встановлення режиму окремого проживання подружжя полягає у тому числі, у запобіганні у майбутньому претензій одного із подружжя щодо прав на майно іншого подружжя, яке може бути набуто вже після припинення їх шлюбних відносин.

Визначено, що для встановлення подружжю режиму окремого проживання необхідна наявність двох умов: неможливість або небажання дружини і (або) чоловіка проживати спільно і припинення сімейних відносин між подружжям. Тому основними обставинами, які слід довести у справах про встановлення режиму окремого проживання є факт неможливості проживання подружжя спільно та факт припинення сімейних відносин між подружжям. У справах про встановлення режиму окремого провадження, які розглядаються за правилами окремого провадження, необхідним буде і встановлення факту наявності взаємної згоди подружжя на встановлення режиму окремого проживання.

На підставі аналізу зроблено висновок, що засобами доказування у справах про встановлення режиму окремого проживання можуть бути: письмові докази (свідectво про реєстрацію шлюбу, свідectво про народження дитини, заяви, листування між сторонами, документи, що підтверджують розбіжності чи конфлікти, витяги з реєстрів про місце проживання сторін тощо), показання свідків про обставини спільного життя або конфлікти та інші.

Ключові слова: окреме проживання, сепарація, окреме провадження, позовне провадження, предмет доказування, засоби доказування.

Pasailiuk I.V. Evidence and proof in cases concerning the establishment of a regime of separate living for spouses.

The article is devoted to the study of the nature of evidence and the process of proof in cases concerning the establishment of a regime of separate living for spouses in the civil judicial system of Ukraine.

The methodological foundation of the research consists of comparative, dialectical, systemic-structural, and normative-logical methods of cognition. These approaches enabled the analysis of legal norms, the practical aspects of their application, and the proposal of solutions to identified issues related to the peculiarities of the proof process in cases concerning the establishment of a regime of separate living for spouses.

It has been established that the institution of separate living of spouses constitutes a distinct legal institution, as its legal nature differs from that of the institution of divorce. A court decides to dissolve a marriage if its continuation is deemed impossible or contrary to the interests of one of the spouses or their children. In contrast, the basis for establishing a regime of separate living for spouses is the impossibility or unwillingness of the wife and/or husband to live together.

It has been determined that establishing a regime of separate living for spouses requires two conditions: the impossibility or unwillingness of the wife and/or husband to live together, and the termination of family relations between them. Thus, the primary facts that need to be proven in cases concerning the establishment of a separate living regime are the impossibility of cohabitation and the cessation of family relations between the spouses. In cases involving the establishment of such a regime under separate proceedings, it is also necessary to prove the mutual consent of the spouses to adopt the regime of separate living.

Based on the analysis, it was concluded that the means of proof in cases concerning the establishment of a regime of separate residence may include: written evidence (marriage certificate, child's birth certificate, statements, correspondence between the parties, documents confirming disagreements or conflicts, extracts from registers regarding the residence of the parties, etc.), witness testimonies about the circumstances of cohabitation or conflicts, and others.

Key words: separate residence, separation, special proceedings, claim proceedings, subject of proof, means of proof.

Постановка проблеми. Сім'я, як первинний та основний осередок суспільства, завжди була під особливою охороною держави. Незмінним це залишилось і з здобуттям Україною незалежності. Так, зокрема ст. 51 Конституції України проголошується, що сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою. Це конституційне положення більш детально розкривається в ст. 5 Сімейного кодексу України (далі – СК України) [1], один з постулатів котрої зазначає, що держава охороняє сім'ю, дитинство, материнство, батьківство, створює умови для зміцнення сім'ї. Один з проявів такої охорони є створення державою максимально допустимої системи гарантій збереження цілісності сім'ї, зокрема і шляхом правової регламентації таких механізмів, спрямованість котрих націлена на сприяння подружжю у збереженні їхнього шлюбу. Нині одним з таких інститутів сімейного законодавства слід визнати інститут окремого проживання подружжя, котрий у світовій практиці більш відомий як сепарація.

Стан опрацювання проблематики. Інститут окремого проживання подружжя (сепарація) був об'єктом наукових досліджень чималої кількості науковців. Та й сама кількість наукових доробків в останні роки дає можливість констатувати, що інтерес науковців щодо цього інституту сімейного права тільки зростає. Так, у науковій площині дослідження правового регулювання сімейних відносин, що виникають у зв'язку з встановленням, дією та припиненням режиму окремого проживання подружжя істотний вплив мали роботи таких вчених як О.О. Білик, О.Б. Верби, У.Б. Воробель, Л.В. Липець, С.М. Лепех, І.Е. Ревуцької, З.В. Ромовської, В.М. Старчук, О.В. Старчук, В.І. Труби, В.І. Цимбалюк. Та, на жаль, питанню особливостей доказів та доказування в справах про встановлення режиму окремого проживання подружжя цими науковцями не приділялось уваги.

Метою статті є дослідження сутності доказування та доказів в справах про встановлення режиму окремого проживання подружжя в цивільному судочинстві України.

Виклад основного матеріалу. Витоки інституту сепарації сягають своїм корінням ще XVI століття, коли в 1563 р. Тридентський собор Римської католицької церкви заборонив розлучення, а замість цього було дозволено встановлення сепарації -Для встановлення подружжю режиму окремого проживання необхідна наявність двох умов: неможливість або небажання дружини і (або) чоловіка проживати спільно і припинення сімейних відносин між подружжям. Тому основними обставинами, які слід довести у справах про встановлення режиму окремого проживання є факт неможливості проживання подружжя спільно та факт припинення сімейних відносин

між подружжям. У справах про встановлення режиму окремого провадження, які розглядаються за правилами окремого провадження, необхідним буде і встановлення факту наявності взаємної згоди подружжя на встановлення режиму окремого проживання.

Засобами доказування у справах про встановлення режиму окремого проживання можуть бути: письмові докази (свідectво про реєстрацію шлюбу, свідectво про народження дитини, заяви, листування між сторонами, документи, що підтверджують розбіжності чи конфлікти, витяги з реєстрів про місце проживання сторін тощо), показання свідків про обставини спільного життя або конфлікти та інші.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. із змінами та доповненнями. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. Ст. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 10.12.2024).
2. Воробель У.Б. Інститут окремого проживання подружжя (сепарація): історико-правові аспекти. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2017. Вип. 2. С. 90–103.
3. Верба-Сидор О.Б., Воробель У.Б. Формальна сепарація як умова розірвання шлюбу у законодавстві держав-учасниць європейського союзу (Данія, Ірландія та Італія). *Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Юридичні науки*. 2019. № 4 (111). С. 20–24.
4. Верба-Сидор О.Б., Воробель У.Б. Формальна сепарація як умова розірвання шлюбу в законодавстві Литви та Мальти. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2019. Випуск 4 (88). С. 183–194.
5. Верба-Сидор О.Б., Воробель У.Б. Інститут сепарації у сімейному праві Франції, Португалії та країн Бенілюксу. *Соціально-правові студії*. 2019. Випуск 3 (5). С. 21–29.
6. Verba-Sydor O., Vorobel U., Podorozhna T., Dutko A., Grabar N. Models of legal regulation of spousal separate residence regime in the countries of the European Union and Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2020. 9 (26). P. 6–18.
7. Верба-Сидор О.Б., Воробель У.Б. Уніфікація правового регулювання режиму окремого проживання подружжя за правом Європейського Союзу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 6. С. 89–93. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2018/22.pdf (дата звернення: 10.12.2024).
8. Оксанюк О.А. До питання про поняття та ознаки режиму окремого проживання подружжя. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. Випуск 8. С. 94–96. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-8/20>.
9. Менджул М.В., Нечипорук Л.Д. Впровадження європейських підходів при реформуванні інституту сепарації в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2024. Випуск 82. Том 1. С. 296–299. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.1.46>.
10. Навроцька Ю.В., Верба-Сидор О.Б., Воробель У.Б. Цивільне процесуальне право України: навчальний посібник (у схемах і таблицях) / за заг. ред. Ю.В. Навроцької. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 388 с.
11. Цивільне процесуальне право України: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. В.О. Кучера, А.О. Дутко. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 728 с.
12. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя: постановою Пленуму Верховного Суду України від 21 грудня 2007 року № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07#top> (дата звернення: 10.12.2024).
13. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 10.12.2024).
14. Рішення Кременчуцького районного суду Полтавської області від 21 лютого 2024 року у справі № 536/2972/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/1171441975> (дата звернення: 10.12.2024).

15. Рішення Личаківського районного суду м. Львова від 21 жовтня 2024 року у справі № 463/5906/24. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/122419800> (дата звернення: 10.12.2024).
16. Рішення Малинського районного суду Житомирської області від 16 липня 2024 року у справі № 283/958/24. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/120510515> (дата звернення: 10.12.2024).